

УДК 82 – 1:821.161.2

Анісімова Н.П.,
доктор філологічних наук, професор,
Бердянський державний педагогічний університет
ulk_bdpu@ukr.net

ПАРАДОКСИ ХРОНОСУ У ПОЕЗІЇ ТАРАСА ФЕДЮКА

Анотація

У статті розглядаються художні особливості філософської лірики Тараса Федюка, представника поетичного покоління 80-х років XX ст. Аналізуються різні аспекти і моделі філософської категорії часу. Об'єктом дослідження слугують віршовані збірки початку XXI ст. ("Обличчя пустелі", "Золото інків", "Хуга", "Горище" та ін.). Теоретичною основою дослідження обрано ідеї філософів, які розкривали роль часу в житті людини (Анрі Бергсон, Мартин Гайдеггер, Серен К'єркегор). Зasadничою стала концепція А. Бергсона "безкінечної тривалості". Розглядаються такі моделі часу: християнський (лінійний), язичницький (циклічний), екзистенційний (особистісний). Визначається естетична оригінальність лірики Т. Федюка: аналізується роль іронії, метафори, парадоксу у вираженні мотиву часу. До контексту залучено типологічно подібні вірші В. Кордуна, М. Воробйова, Х. Л. Борхеса, Р. М. Рільке).

Ключові слова: лірика, мотив, Хронос, пам'ять, іронія, парадокс, художня модель, язичницький час, християнський час, особистісний час.

Summary

The article deals with the artistic features of the philosophical lyrics of Taras Fedyuk, a representative of the 80s poetic generation of the 20th century. Various aspects and models of the philosophical category of time have been analysed. The object of the study is the verses collection of the early 21st century ("The Face of the Desert", "Gold of the Incas", "Blizzard", "Attic" etc.). The theoretical and methodological basis of the research is the ideas of philosophers, who thought about the role of time in human life (Henri Bergson, Martin Heidegger, Seren Kierkegaard). The basic concept was H. Bergson's "infinite duration". Its essence is that the temporal layers (past, present, future) merge into a single whole in the everyday life of a person. Such artistic models of time have been considered: Christian (linear), pagan (cyclical), existential (personal). The aesthetic originality of T. Fedyuk's lyrics has been determined: the role of irony, metaphor, paradox in the expression of the motive of time has been analysed. Particular attention is paid to the category of memory, "eternal time", which are fundamental in understanding of the indissoluble unity of the past, the present, the future.

Key words: artistic models, motive, lyrics, irony, paradox, metaphor, image, chronos, pagan time, christian time, personal time.

Літературний процес кінця XX – початку XXI століття ознаменований потужним розвитком української філософської лірики, відродженої після кількох десятиліть репресій та ідеологічних утисків. Як відомо, одним із основних постулатів соцреалізму було пропагування застиглого лінійного часу, спрямованого у примарне "світле майбутнє" – будівництво комунізму. Натомість представники поетичного покоління 80-х рр. XX ст. продовжили

започатковану шістдесятниками тенденцію до утвердження особистісного часу, протиставляючи його ідеям колективізму та знеособленню. Замість утверджуваної соцреалізмом концепції вічного часу радянської дійсності, модерністи В. Герасим'юк, О. Забужко, Т. Федюк утвердили нове розуміння Хроносу, надаючи перевагу його екзистенціальній складовій.

У творчому колі вісімдесятників неповторний ліричний голос має Т. Федюк. У його збірках початку ХХ ст. ("Таємна ложа", "Золото інків", "Горище", "Обличчя пустелі", "Трансністрія", "Хуга") спостерігається тяжіння автора до філософських розмислів над вічними проблемами людського буття – життя і смерті, вічності і тлінності, онтологічного наповнення повсякдення тощо. Наскрізним у поезії є метафоричний образ Хроносу, що засвідчує парадоксальність художнього мислення Т. Федюка, схильність його до медитацій та іронічного погляду на світ. Незважаючи на те, що філософська лірика поета була предметом наукових студій Я. Голобородька [5], О. Черткової [17], визначення художніх моделей Хроносу потребує більш ґрунтовного аналізу, що слугуватиме простеженню сутнісних рис української філософської лірики останнього поміжів'я віків.

Час – один із наскрізних мотивів у ліриці Т. Федюка, що визначає оригінальність індивідуальної поетики автора. Особливості художнього світу автора "підлягають жанровим ознакам саме філософської лірики" [9, 162]. Основною її ознакою є поєднання різних моделей художнього часу – християнського (лінійного), язичницького (циклічного) та екзистенціального (особистісного). Водночас кожна з цих категорій має сутнісні риси, підґрунтя яких складає парадоксальність мислення автора, його схильність до антиномій та асоціативної метафоричної образності.

Лінійний час як складова філософської лірики Т. Федюка прочитується у світлі теорій А. Бергсона. Учений розглядав лінійний час як безконечну тривалість (*дюре*), що не має ані минулого, ані майбутнього. Під пером поета вона набуває метафоричного втілення в образі вічного часу, що має християнське підґрунтя: "*Час летить – він під і над – / довга безнадійна линва*" [12, 123]. Т. Федюк трансформує бергсонівську ідею тривалості, яка означає світ як життя, що розгортається в історичному вимірі [1, 60]. А. Бергсон писав: "Існує одна дійсність, яку всі розуміємо зсередини, розуміємо інтуїтивно, а не аналітично. Це наша особа у своєму часовому перебігу. Це наше "я", що триває" [1, 75]. Згідно з цим твердженням, лінійний час відзначається тяглістю, відкритістю і спрямованістю у майбутнє.

У збірці "Золото інків" Т. Федюка концепція Хроносу прочитується як нерозривний часовий потік, незворотність подій і людського життя. Ідея тривалості проявляється у тому, що у міцний ланцюг сплітаються минуле і сьогодення, де простежується взаємопроникнення і взаємоперетікання. Концепція тривалості трансформується у метафору вічного часу, увиразнену мотивом застиглої тиші, самотності: світ для індивіда втрачає

предметно-речову наповненість і часову прив'язаність – він стає безкінечним потоком: *“Тут нікого нема. І не треба ні з ким говорити. / Думка в небі хмільному, а не у хмільній голові. / Пугач цвинтар лякає і свині лякають корито. / Тихе сонце на заході топить Європу в крові. / Десь дзвенить і хрипить / час потоком в своїх чорторіях”* [10, 25]. Згідно з бергсонівським ученням, тривалість в естетичній площині оприявнюється в пам'яті, оскільки саме в ній минуле продовжує існувати в сьогоденні.

У ліриці Т. Федюка образ часу тісно пов'язаний із пам'яттю ліричного суб'єкта, який подумки веде діалог між минулим і теперішнім, особовим та національним. Відчутний тиск минулого (його образними маркерами є такі тропи: *“хмільна голова”, “пугач цвинтар лякає”, “свині лякають корито”, “Європа в крові”*) створює ілюзію статичності часу, повсякчасної присутності минулого у теперішньому. Індивід прагне перемогти руйнівну силу повторюваності часу силою пам'яті, здатної розірвати невпинний потік часових *“чорторій”*. Напрошуються аналогії із *“Бджолою Магдаленою”* В. Кордуна: у цьому вірші звучить ідея застигlosti часу, його завмирання, коли людина має дати оцінку своїм діям, опиняється перед проблемою морального вибору: їй ввижається, що вона перебуває в *“дірявих сотах часу”* [6, 103]. Ліричний герой поезії обох авторів сприймає час *“з погляду вічності”*. Час тече й проминає, але незмінно несе на собі ознаки вічності.

У збірці *“Обличчя пустелі”* Т. Федюка ідея тривалості втілюється через модель парадоксальної сутності часу, що полягає у химерному поєднанні сталості і плинності, буття і небуття. Ліричний суб'єкт умовно вивищується над повсякденням із його монотонним часовим плином, існуючи в химерному ірреальному позачасі. Прочитується бергсонівська концепція: *“...життя полягає у тому, що ми старіємо. Але воно водночас є неперервним намотуванням, як намотування нитки на клубок, бо наше минуле йде за нами, постійно збільшується над теперішнім, яке забирає дорогою, і свідомість тоді означає пам'ять”* [1, 75]. Метафора намотування ниток у клубок увиразнюється сюрреалістичним образом годинника – чи то пісового, чи то *“срібного”*, який завдяки пам'яті утримує у своєму *“ході”* кожен прожитий мить людського буття: *“при годиннику срібному жилка зелена лежить / пульс відстукує час а годинник відмірює срібло / а хто ниточку ріже – на нас задивився на мить / і – погинуло / все погинуло і лінії долі сплелися в клубок / і клубок покотивсь / і добре якщо уздовж моря / і пісок на зубах і слова які знав назубок / не говорять”* [12, 83]. Події минулого (численні нити) сплітаються у міцний клубок, що символізує безжальний лінійний час. Образ срібла акцентує ідею очищення: час не лише плине, тече, найтонші нити часового клубка дають індивідові шанс на духовний катарсис та досягнення глибинної буттєвісної істини.

Ліричний герой збірки *“Горище”* вдається до мінорних роздумів про таємниці Хроносу – його незворотній лет і в той же час вічність: *“так буває*

у людей / годинник як старий плебей / волоче цокіт наче пута” [11, 75]. Синтез сталості і плинності увиразнюється апунктуацією: створюється ефект ритмічного спливання часу, що асоціюється з розміреним “ходом” стрілок на дзиг’арях: “...зі стрілок годинника / чорна безодня / стікає на цифру / чотири чи п’ять” [13, 39]. У процитованих рядках спостерігається парадоксальне поєднання різнотональних образів: одні з них символізують тривання часу, його значущу наповненість (“жилка зелена”, пульс, “лінії долі”, клубок), інші ж указують на його завершення (“чорна безодня”).

У Т. Федюка поезія насичена асоціативною образністю філософського наповнення: час набуває ознак вічної субстанції, а тому викликає асоціації з черепом Йорика, що символізує невідворотне настання Страшного суду і нагадування про смертність людини: “Лиш каміння, неначе вода. / Чорний попіл літає, мов жменька незловлених літер. / І над світом біліє обвітраним черепом вітер. / Бідний Йорик. Не бути. / Затоптаний слід на слідах. / Повернутись в минуле. Відстукати костуром дно. / Все – на пустку. Під ніж. Під вогонь. Під зруйновану душу. / І лишитися там, самотинно і тоскно згорнувшись, / Наче пес чи гадюка, чи дервіш і смерть – все-одно” [10, 38]. Метафора “затоптаний слід на слідах” указує на те, що минуле не відпускає індивіда, тримає незримими нитями пам’яті, спогадів про пережите. “Чорний попіл” із черепа йорика символізує тиск минулого на теперішнє існування людини. Минуле стає “клубком” – своєрідним палімпсестом, де одна подія накладається на безліч інших (“затоптаний слід на слідах”), а в сукупності вони й утворюють пам’ять, що уможливлює повернення в пережитий Хронос, убезпечує від руйнування душі.

Бергсонівська концепція тривалості у збірці Т. Федюка “Хуга” метафорично втілюється у мотиві “затиснутого” часу, що виражає спресованість й ущільненість людського буття: “годинник на соборі а la rus / заграє і дзвіниця в білій жмені / затисне час і простір. / і стражденні підбори дам як мухи у варенні / в асфальті. / і оркестру мідний блюз” (“оркестр буде грати про любов”) [14, 81]. Метафора “затиснутого” часу прочитується у філософській площині: кожна мить життя є унікальною, вона ніколи не повторюється, а тому стає вічністю. Для ліричного суб’єкта Т. Федюка “немає двох ідентичних моментів у житті того самого свідомого ества” [1, 75], позаяк Хронос спресовує у кожній буттєвісній миті значущі для індивіда події, надає сенсу повсякденному існуванню.

Концепція унікальності часу споріднює поезію Т. Федюка з лірикою Х.Л. Борхеса. В аргентинського поета “Всі дні буття – в одному дні людини: / від того, як почався часу лік, / і грізний Бог назавжди передрік / всі інші дні й майбутні невзгоди, / до того дня, як води швидкоплинні / земного часу вернуться назад / до Вічності, і згасне все підряд – / майбутнє, вчора – все моє донині” (“Джеймс Джойс”) [2, 88]. У

Х. Л. Борхеса у художньому втіленні Хроносу домінує образ пісового годинника: *“Пічку невтомна нитка день і ніч / все тягне за собою неминуче. / Від часу (це ж матерія текуча) / я – випадково – не врятуюсь річ”* (“Пісовий годинник”) [2, 34]. Водночас концепція “затиснутого” часу антиномічна борхесівському образу “текучої матерії”. “Затиснутий” час в обох поетів випручується, наче стиснута пружина, і перетворюється на “матерію текучу”.

У кожного з поетів-модерністів образ вічності набуває оригінального художнього вирішення. Естетична концепція християнської моделі часу Т. Федюка має тісні точки перетину з рільківським осмисленням таємниць Хроносу. Людина має пройти через смерть, не втративши Вічне, що є в серці. Втіленням його у Р.М. Рільке і Т. Федюка виступає щоденне долання індивідом труднощів, адже кожна прожита мить буття стає частинкою Всесвіту. У вірші *“L’Ange du Méridien”* австрійський поет пише про плинність часу, з якою пов’язана смертність людини: *“та ти не знаєш, як години мчать / і як життя втікає невловиме / від сонячного дзиґаря туди, / де в силі, рівновазі й непорочні дозрілі дня години, мов плоди. / Чи бачать нас твої камінні очі?”* [8, 101]. Незворотність часу увиразнюється мотивом “застиглості” Хроносу, який *“байдуже далі йде”* (“Смерть поета”) [8, 127].

На відміну від Р. М. Рільке, Т. Федюк удається до прийому парадоксальності в осмисленні Хроносу, увиразнену іронічним поглядом на світ. Іронія зазвичай не лежить на поверхні: вона прихована у підтекстових полях вірша і прочитується лише за умови цілісного його сприйняття. Так, про незворотну плинність людського життя автор пише у дусі філософських сентенцій: *“Дніпро не утік, як не дивно. Втікає вода / Втікає життя. Залишилось десь по коліно”* [10, 94–95]. Для ліричного суб’єкта Т. Федюка передсмертна мить уявляється доланням водних рубежів, упродовж якого людина проходить благодатний шлях духовного очищення: *“Час настає. Весела пора / Підсумки б’ються. / многі печалі. / Карти відкрито. Скінчилася гра. / Вогник на свічці стікає помалу. / Бігають пальці партнерів, як ртуть... / Серце ще стукає, але не вміє... / Може, на похорони прийдуть – / Тиха надія. / Скільки там жити! / І клопіт один – / Дуба, човни чи канадського клена. / Листя віночком з вершин і низин – / Вії зелені”*. “Спливання” життя індивіда у метафоричній площині нагадує поетові механізм піщаного годинника: *“і вимивається десь / суджене на віку / срібне лице чиєсь / наче краб із піску”* [10, 84].

Змістові нюанси тривалості часу у ліриці Т. Федюка втілюються через метафору вогнища. А. Бергсон писав про “образ тисячобарвного вогнища з незримими переходами, які ведуть від одного нюансу до іншого. Хвиля чуття, яка б проходила через те вогнище, по черзі забарвлювалась би один із його багатьох нюансів, і зазнавала б

поступових змін, з яких кожна передбачала б наступну і вміщувала б у собі попередні. Усі нюанси розташовані один обіч іншого і займають простір. Натомість чисте тривання вилучає будь-яку думку про двооку зовнішність та про розмір” [1, 75]. Час у поезії Т. Федюка динамічний і швидкоплинний – Хронос може горіти як вогонь, летіти, як червоногрудий снігур. Активна темпоральність виражається відповідною метафоричною образністю: *“І час, який немов огонь / В час перегонів по червонім... / Червине яблуко чирове / Немов снігур між двох долонь”* (“Посеред ночі уночі”) [10, 9]. Мотив перегонів символізує складний поєдинок індивіда із Хроносом: ліричний суб’єкт потерпає від того, що час згорає як вогонь, безжально точить вічність, як черва яблуко, проте не зникає безслідно, лишаючи в житті творчі здобутки.

Важливою категорією філософської лірики Т. Федюка є *екзистенціальний час*, основні засади якого розробив С. К’єркегор. Філософ є творцем темпоральності, за якою людина наділена цілим спектром почуттів, переживань, бажань і думок. Існування індивіда – це вираження абсолютної часовості [7]. У поезії Т. Федюка екзистенціальний час прочитується як усвідомлена розбіжність між часом суспільного буття і часом індивідуального існування. Поет розробив своєрідну парадигму часу: “закинутість” у буття визначає і місце людини, яка не є вкоріненою у цьому світі, а тільки “тимчасова і чужа”. Окрім плинності, Хронос набуває ознак тимчасовості у житті індивіда, що виступає у статусі подорожнього, “мандрівника”, який лише блукає манівцями, так і не усвідомлюючи своєї ідентичності. У збірці “Обличчя пустелі” Т. Федюк утілює мотив звільнення від “часовості” – для індивіда це можливість діяти самодостатньо, займатися улюбленою творчістю, убезпечити себе від впливу зовнішніх сил: *“нарешті звільниться час і можна садить над лиманом сад / архіви перетрусити бо і спалити спалити їх / життя усім практично всім дається та не для всіх / і світ біліє у білім світі короткий мов озирнутись назад”* [12, 112].

Сутністю “часовості” є поєднання минулого, теперішнього і майбутнього, що стає спричинює перетворення останніх в “екстази”, які мисляться як моменти суб’єктивних переживань людини [16, 88]. У часі, який переживає ліричний суб’єкт поезії Т. Федюка, відбувається злиття в одночасність минулого, теперішнього і майбутнього. Допоки людина живе, всі категорії часу зливаються воєдино в самому факті її теперішнього існування [16, 89]. У збірці “Золото інків” прочитується ідея звільнення від тиску часовості через відсутність поділу часу на минуле, теперішнє і майбутнє: *“той хто придумав для мене минуле / той хто майбутнє для мене не хоче”* (“покотом кілька асфальтів поснулих”) [10, 99].

У книжці “Трансїстрія” звільнення від тягара неблаганного часу досягається його умовною застиглістю: *“життя застигло як чорна муха у бурштині / або неначе її нащадок у вишині”* [13, 104]. Метафорична

образність парадоксального змісту створює ілюзію зупиненого часу, коли індивідуальне людське існування начебто уповільнюється, відкриваючи особистості унікальну можливість поглянути на себе “збоку” – аби оцінити кожную прожиту мить. Мотив застигlosti перегукується із метафорою зупиненого часу у ліриці М. Воробйова: *“Зупинити час – це зірвати зелену вишню, / щоб не почервоніла...”* [4, 199]; *“річка тече і тече... / але котра година?”* [4, 623]; *“Розмиються в обличчях знаки / наповняться снігами рамки / майбутнє тихо запитає / минуле мовчки відповість...”* [4, 312].

Разом із тим у художньому хронотопі Т. Федюка простежується і тяжіння до циклічності, яка, на думку І. Вайнтриб, “підтверджується християнськими святами. В них з року в рік повторюються події земного життя Христа: його народження і хрещення, вступ в Єрусалим, розп’яття, воскресіння, явлення учням тощо” [3, 44]. У збірці “Хуга” Т. Федюка домінує язичницьке трактування феномену ночі з наскрізною концепцією циклічного часу, що виступає виразною опозицією до християнського тлумачення ночі як вічного царства смерті, забуття, темряви. Не випадково поетова “темрява” плине одночасно з образом янгола: *“темно в степу ніч як третя чи друга / в інеї коні немов янголи / в позах в ярузі висвистує хуга / наче у хаті зсувають столи”* (“вітер зі снігом всередині – хуга”) [14, 15]. Циклічний (періодичний) час тісно пов’язаний із періодичними процесами – циклами зміни дня і ночі, пір року і под.

У Т. Федюка поширений мотив плинності світу через одночасне використання образів ранку, дня та вечора як окремих періодів доби. Перебуваючи у різних часових прошарках, ліричний суб’єкт заглиблюється у власний світ, тому внутрішнє відчуття хронотопу спричинює переживання часової безмежності, отже, відповідної міфологічної суті суґестивної лірики: *“північне кружляє легкі опівнічні слова / метеликів згряя стає то щокою то чаєм / і час не летить не біжить і уже не сплива / а льодом вмерзає у річку холодну навзаєм”* [10, 15]. Утім, подеколи індивід утомлюється від сріблястого часопростору ночі, який увижається йому вічністю: *“ніч як смерть і день мов пряжа”* [11, 83]. Час циклісний не залежить від історії, він діє за законами космічних ритмів. Ніч, сон асоціюються з хаосом, темрявою, забуттям. Хаос (ніч, сон) поступово перетворюється у космос (гармонію). Так уявляється поетові щоденне світання, ранок, прокидання зі сну. Світ відповідно до циклічних законів космічного руху, щоранку наново виринає з небуття, відновлюється. Час ранкового пробудження символізує оновлення співвідноситься із сакральним часом першотворення. Антиномією до стану застигlosti є бергсонівська концепція рухливості часу, тобто помітної змінюваності Хроносу: *“Ця дійсність – це рухомість. Не існує готових речей, а лише речі, які виникають, не існує жодних тривалих станів, а лише змінні стани”* [1, 81]. У збірці “Горище” ідея змінюваності трансформується у мотив швидкої течії часу в особистісному вимірі для індивіда і набуває ознак циклічності – від осені до зими, від народження –

до смерті: *“і стільки часу минуло і зникло містечко те / і потяг той і вагон і наше життя теж / і тільки листя рябе від осені золоте / так само як і тоді падає”* [11, 77].

Циклічна концепція часу дає підстави для зіставлень із поезією Х. Л. Борхеса, що відзначається містичним забарвленням. Аргентинський поет створює справжню філософію часоплину, основним законом якого є коловорот у природі та житті людини: *“пісок той самий – цикл за циклом вслід – / тече, та путь його безперестанна; / так лине в прірву вічність нездоланна / під тягарем удач твоїх чи бід”*. Ліричного суб’єкта Х. Л. Борхеса, немов магнітом, притягує подих вічності, символом якого є води річки Лети: *“Мене манить пісок: космічний час / в нім відчуваю, ті події вічні, / що води Лети їх таять магічні / і пам’ять в дзеркалах своїх од нас”* (“Пісковий годинник”) [2, 34]. У Т. Федюка відсутній містичний мотив зображення часу в образі лабіринту, що є наскрізним у ліриці Х. Л. Борхеса: *“тут мої кроки тчуть щодня – невпинні – / безмірний лабіринт людської долі”* (“Буенос-Айрес”) [2, 75]. Часова проминальність у поета уподібнюється плину води, течії (одразу пригадуємо Гераклітове “не можна увійти в одну ріку двічі”). Саме вода часто тотожна забуттю (до пам’яті – міфологічний Стікс, ріка забуття), а пам’ять (один із провідних мотивів автора) – завжди сонячно-світла: *“Ми – річка, на яку ти, Геракліте, / пославсь. Ми – час, Його незмінний плин / усе несе з собою: левів, гори, / оплакану любов і попіл втіхи, / оманливу надію нескінченну...”* (“Творець”) [2, 139].

Попри виразну суголосність мотивів, образ Хроносу у поезії Т. Федюка набуває більш оригінальних метафоричних утілень, із-поміж яких ключову роль відіграють асоціативні метафори та порівняння: *“і мій потяг скрипить наче двері старі”* [11, 79]; *“час покотився. Тепер уже – від. / як авторучка зі столу”* [13, 51]; *“Пісня мила / гнеться, як розквітла віть / склавши руки, час лежить”* [13, 56]; *“дні яких лишилось мало / повсідались на вікні”* [13, 65]; *“перегортаю сторінку / як перекреслює напис / як імена промовляю і як не чути їх / річка човном чорніє в небі синіє ляпіс...”* [12, 51]; *“піскового годинника сказ / все життя – тільки смерть / і оце випадіння піщинок”* [11, 37]; *“в кузні забутих дідівській зозуля кувала / сивим своїм крилом / губи твої рахувала”* [11, 95]; *“голки позбирано місяць погас / голки поламано на губах / рибиною в річці скидається час / хвостом розбиваючи нас”* [14, 135].

Таким чином, час як буттєва категорія є наскрізним мотивом поетичних збірок Т. Федюка початку ХХІ ст. Бергсонівська концепція тривалості є засадничою у художньому моделюванні Хроносу: поет удається до осмислення парадоксального змісту часу – його проминальності і водночас вічності. Християнська парадигма часу нерозривно пов’язана з такими філософськими поняттями як тривалість, пам’ять і вічність, що набувають образно-асоціативного вираження.

Категорія лінійного часу пов'язана з пам'яттю, що оберігає людину від самознищення і дозволяє їй повноцінно відбутися у світі. Поет утілює гайдеґґерівську концепцію екзистенціального часу, ключовим поняттям якої є "часовість". Художнє вираження Хроносу у ліриці Т. Федюка має свої особливості, порівнюючи з творчістю європейських модерністів. Прикметною рисою поетики цього автора є тяжіння до парадоксу та антиномії. Аналіз парадоксальної сутності Хроносу має вагоме значення для розуміння художньо-стильової специфіки лірики поета, визначає перспективи її подальшого вивчення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бергсон А. Вступ до метафізики / Анрі Бергсон // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки. [за ред. М. Зубрицької ; вид. 2, доповн.]. – Л. : Літопис, 2002. – С. (831 с.).
2. Борхес Х.Л. Вибрані поезії [перекл. з іспан. С. Борщевського] / Хорхе Луїс Борхес. – Л. : Кальварія, 2010. – 160 с.
3. Вайнтруб І. Сакральний час / Ірина Вайнтруб // Людина і світ. – 2000. – №11-12. – С. 43–47.
4. Воробйов М. Без кори: Вибране (1964–2007 рр.) / Післямова М. Дмитренка. – К., 2007. – 632 с.
5. Голобородько Я. Поетична меритократія : Василь Герасим'юк, Ігор Римарук, Тарас Федюк / Ярослав Голобородько. – К. : Факт, 2005. – 108 с.
6. Кордун В. Сонцестояння : поезії // Віктор Кордун ; стаття В. Стуса. – К. : Дніпро, 1992. – 301 с.
7. Кьеркегор Заключительное ненаучное послесловие к "Философским крохам" / Серен Кьеркегор ; пер с датского яз. Н. Исаевой и С. Исаева. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2005. – 680 с.
8. Рільке Р.М. Сто поезій [пер. з нім. М. Фішбейн] / Райнер Марія Рільке. – К. : Либідь, 2012. – 272 с.
9. Соловей Е. Українська філософська лірика / Елеонора Соловей : [навч. посібник із спецкурсу]. – К. : Юніверс, 1999. – 368 с.
10. Федюк Т. Золото інків : Поезії / Тарас Федюк. – К. : Дніпро, 2008. – 356 с.
11. Федюк Т. Горище. Книга нових віршів / Тарас Федюк. – К. : Факт, 2009. – 120 с.
12. Федюк Т. Обличчя пустелі / Тарас Федюк. – К. : Факт, 2009. – 120 с.
13. Федюк Т. Трансністрія : [зб. поезій] / Тарас Федюк. – К. : Факт, 2007. – 108 с.
14. Федюк Т. Хуга / Тарас Федюк. – К. : Гамазин, 2011. – 143 с.
15. Фізер І. Філософія літератури / Іван Фізер [за наук. ред. В. Моренця]. – К. : НаУКМА ; Аграр Медіа Груп, 2012. – 217 с.
16. Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге. Избранные статьи позднего периода творчества / Мартин Хайдеггер. – М. : Высшая школа, 1991. – 193 с.
17. Чертова О. "Київський текст" у ліричній творчості Тараса Федюка / О. В. Чертова // Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка. – 2011. – № 24 (235), Ч. II. – С. 45–51.

Стаття надійшла до редакції 1 жовтня 2017 року